

O VIZIUNE ASUPRA COMUNITĂȚII RROME

Văsi Daniela

Definiția educației este cunoscută de mai toată lumea, dar există și o educație deficitară care se poate plia mai mult pe comunitatea rromă.

Educația deficitară este educația care nu se finalizează cu obținerea unei calificări profesionale competitive pe piața forței de muncă. *Sărăcia*, conform definiției Băncii Mondiale, nu este doar o sărăcie a veniturilor ci include, în același timp, sănătatea deficitară, acces deficitar la servicii de calitate (inclusiv educație), deficit de reprezentare („lipsă de voce și putere”), la care putem adăuga un deficit de alternative/perspective, deficitul de șanse, deficitul informațional și nu în ultimul rând cel de capital social. În *modelul cultural tradițional*, pe lângă tradiții, cultură, identitate și limbă se includ și caracteristici precum natalitatea ridicată, utilizarea predominant domestică a forței de muncă a femeilor și favorizarea relațiilor sociale intra-comunitare în detrimentul celor extra-comunitare, inter-etnice.

Ce reprezintă școala pentru părinții voștri și pentru voi, copiii rromi? Valoarea școlii

Educația reprezintă principala strategie de succes pentru mai puțin de 5% din populația de rromi, procent consecvent - de altfel - cu procentul cumulat al celor care au absolvit liceul sau facultatea (5,9 pentru generația 17-25 de ani și 7,1 pentru generația de 26-45 de ani). Atunci când sunt posibile opțiuni multiple, educația este considerată o strategie de succes de aproape o treime dintre persoanele intervievate (27,1%). Oricum, ***sănătatea, norocul și munca sunt de*** (mai bine de) ***două ori mai importante decât școala pentru atingerea succesului***. Și suportul din partea statului devansează educația în strategiile de succes ale populației de rromi, cu un procent de 33,2%.

Succesul depinde mai degrabă de factori care scapă controlului individual, este un „dat” (sănătatea, norocul și suportul din partea statului) și mai puțin de factori care pot fi influențați de opțiuni și caracteristici personale (educație, muncă, seriozitate). Acest fapt este o expresie a culturii sărăciei caracterizată printr-un orizont de așteptări extrem de limitat. Pentru aceștia, ***succesul nu înseamnă „a face carieră”, ci „a nu fi în sărăcie.” Iar „a trăi bine” înseamnă „să***

*nu dormi pe câmp*¹”. Ca urmare, investiția „rațională” în educație este cea pe termen scurt, care asigură abilitățile de a te descurca, și nu cea pe termen lung asociată acumulării capitalului cultural.

Ce putem face pentru a-i atrage către școală pe elevii rromi? Iată câteva soluții la care m-am gândit.

Proiecte centrate pe educație

"Educație timpurie" și "Școala părinților".

Copiii rromi au nevoie de programe de educație timpurie pentru că, pe de o parte, un procent redus dintre aceștia frecventează grădinița, iar diferențele semnificative între cunoștințele și abilitățile copiilor care au mers (sau nu) la grădiniță condiționează succesul/respectiv eșecul educațional al copiilor. Pe de altă parte, copiii rromi au în mod special nevoie de programe de educație timpurie datorită consecințelor pe termen lung ale discriminării și marginalizării timpurii care sunt o cauză a abandonului școlar. Programele de educație timpurie trebuie privite ca o resursă menită să ofere copilului șansa unei dezvoltări plenare iar familiei, mijloacele necesare pentru a sprijini acest proces (de aceea programele de educație timpurie trebuie cuplate cu programe de educație a părinților).

Generalizarea și flexibilizarea educației preșcolare. Pentru copiii care nu au avut posibilitatea frecventării anului pregătitor la grădiniță, se impune derularea unui program de „grădiniță intensivă”, organizată pe perioada vacanței de vară, care precede intrarea copiilor în clasa I.

Preluarea de către stat a costurilor educației. Dincolo de discuțiile contradictorii pe această temă, în opinia mea este inadmisibil ca în România secolului XXI șansele unui copil la educație să fie limitate de lipsa resurselor materiale. De aceea consider că obiectivul unui astfel de program trebuie să fie acoperirea progresivă, până la 100%, a costurilor asociate procesului educațional, pentru copiii din familiile care se confruntă cu dificultăți economice, indiferent de etnie. Pentru a evita însă pericolul pasivității și al pierderii interesului copilului sau familiei față de educație, acest suport trebuie să combine criteriul testării mijloacelor cu criteriul performanței școlare. De asemenea, este deosebit de important ca diferențele dintre nivelul „social” și cel „de merit” al suportului să fie semnificative, pentru a accentua dezirabilitatea celui din urmă.

¹ Fleck & Rughiniș, 2008, 122.

Organizarea unui sistem educațional flexibil, adaptat pe de o parte nevoilor extrem de diverse ale beneficiarilor, iar pe de altă parte exigențelor într-o continuă schimbare ale pieței muncii. Un astfel de sistem ar trebui să includă:

- **Un program flexibil** care trebuie să pornească (pentru școlile din mediul rural) de la corelarea semestrelor cu perioadele agricole, astfel încât să nu existe pericolul suprapunerii acestor perioade. Tot în direcția flexibilizării programului, ar trebui explorată posibilitatea organizării unor cursuri intensive de recuperare (fie în perioada anului școlar, fie sub forma școlilor de vară).

- **Un curriculum mai flexibil** care ar putea fi structurat pe două nivele: cunoștințele de bază/esențiale și dezvoltarea acestora (cu excepția materiilor de bază). Iar încadrarea într-o anumită clasă ar putea să se bazeze mai degrabă pe un sistem național de evaluare a cunoștințelor de bază decât pe parcurgerea și absolvirea într-un procent de 100% a unui curriculum extensiv.

- **Un sistem de promovare a claselor bazat pe teste naționale** structurate pe aceleași două nivele ca și curriculumul. La nivelul sistemului de evaluare flexibilitatea ține de momentul aplicării testului. Un program flexibil presupune posibilitatea testării elevilor în momentul în care au atins un anumit nivel de cunoștințe (de exemplu la sfârșitul cursurilor intensive de vară), nu neapărat la sfârșitul anului școlar.

Support educațional suplimentar concretizat în programe de asistență în realizarea temelor pentru acasă, programe de recuperare prin cursuri intensive, eventual cursuri suplimentare de limbă, acolo unde acestea sunt necesare.

O altă măsură de suport educațional care poate fi luată în calcul este angajarea unor asistenți de educație de etnie rroma care să ofere suport suplimentar copiilor. Acest suport se poate limita la nivelul clasei I și poate avea ca obiectiv depășirea dificultăților inițiale de adaptare și atingerea obiectivului de alfabetizare a tuturor copiilor la absolvirea clasei I. De asemenea este important ca mediatorul școlar să se asigure că schimburile culturale sunt bilaterale, nu unilaterale și că există elemente din cultura tradițională rromani care penetrează cultura școlii, astfel încât copilul rrom să se poată regăsi în mediul școlar.

Crearea unui mediu școlar incluziv este consecința firească a eforturilor comune ale mediatorilor școlari rromi și ale cadrelor didactice. Eforturile de remediere a acestei situații sunt

cu atât mai necesare, cu cât un sistem educațional incluziv, în care copiii rromi învață în aceleași școli cu copiii majorității, este apreciat ca fiind soluția ideală pentru asigurarea accesului egal la educație al copiilor de către 55% dintre părinți rromi din România. (UNDP, Ivanov, 2002, 92)

Un mediu școlar incluziv trebuie să meargă dincolo de *respectarea* specificului cultural sau multi-cultural al copiilor, trebuie să ajungă să valorizeze acest specific cultural și implicit copilul cu un back-ground multi-cultural. *Cred că este momentul să trecem de la o „școală prietenoasă pentru copii” la o „școală prietenoasă și pentru copiii rromi”.*

Discriminarea pozitivă, în special în educație, este una dintre premisele dezvoltării durabile, pentru că asigură acumularea de capital uman și social la nivelul grupului etnic. În opinia noastră, obiectivul unei dezvoltări durabile în educație, din perspectiva comunităților de rromi, va fi atins în momentul în care procentul absolvenților de etnie rroma din învățământul superior va egala procentul acestora în populație.

Educația pentru diversitate/ educația interculturală

Educația interculturală este, în același timp, una dintre modalitățile de creare a unui mediu educațional incluziv și o caracteristică a acestuia. În acest moment, cred că obiectivul educației interculturale ar trebui să fie trecerea de la acceptarea la *respectarea și aprecierea diversității*.

În România, școala și mass-media au (încă) un rol mai important decât familia în realizarea educației pentru diversitate, pentru că în multe cazuri, părinții înșiși au nevoie de o astfel de educație.